

**Henryk Hollender**  
henryk.hollender@gmail.com

## Czasopisma i wokół czasopism

**Streszczenie:** Autor podejmuje próbę całościowego spojrzenia na dorobek polskiego czasopiśmiennictwa bibliotekoznawczego w roku 2019; próbuje je skonfrontować z nowym kontekstem dyscyplinarnym, w którym funkcjonuje, i określić dominujące w nim tendencje. Dochodząc do wniosku, że treściowo dorobek ten jest bogaty i zróżnicowany, ale pozostawia pewną liczbę białych plam, skupia się na najbardziej opiniotwórczych tytułach i wymienia pewną liczbę artykułów, które wydają się godne lektury, dyskusji i krytyki. Wytyka też kilka typowych zaniedbań edytorskich, częściowo związanych z płytko przyswojoną potrzebą „umiędzynarodowienia” czasopism. Zawartość czasopism w większości wydaje się zasługiwać na uwagę i lekturę oraz na pogłębione oceny edytorskie i naukowe.

**Słowa kluczowe:** nauki o komunikacji społecznej i mediach, czasopisma fachowe, czasopisma naukowe, treść publikacji, zawartość czasopism, kwartalniki, portale, media społecznościowe, redakcja czasopisma, linkowanie

*To qualify for a research grant (to pay for his Volvo, his daughter's voice lessons and a vacation), house-husband and anthropologist manque James Krippendorf invents an Amazonian tribe, the Shelmikedmu, whose name and behavioral traits are inspired by his somewhat savage children, Shelley, Mickey and Edmund. He writes several well-received tracts on the „tribe” and publishes lurid photos of the children, their babysitter, and the mother of one of their schoolmates in Exotica, a soft-porn magazine formerly known as the British Journal of Structural Anthropology. Krippendorf's fantasy tribe and reality soon merge beyond recognition, as he and his offspring dine on the remains of their dead nanny and celebrate in ritual Shelley's first menstruation<sup>1</sup>.*

Nie od dzisiaj czasopisma naukowe otacza poczucie niepokoju i dyskusja: co dalej? Niemal co pokolenie niepokój ten bierze się jednak z czegoś innego. Trzydzieści lat temu czasopisma naukowe zmagaly się z wizją komercjalizacji. Dziś zarabiają na siebie punktami, które są w końcu odmianą fesybukowych lajków, a ich autorzy i wydawcy zastanawiają się, czy i które z nich przetrwają. Problem czasopism drukowanych, zwanych popularnie papierowymi, odchodzi w przeszłość. Równocześnie jednak wciąż zdarza nam się produkować atrapy czasopism elektronicznych, choć czasopisma elektroniczne są oczywistością, osiągnęły dojrzałość i widać, że dają więcej możliwości poznawczych niż ich gutenbergowski pierwowzór.

W naukach o informacji i sferze usług informacyjnych oraz organizacji wiedzy mamy jeszcze dodatkowo problem czasopism fachowych, poradnikowych i reklamowych oraz granic pomiędzy tymi gatunkami, tak czy owak transmitowanymi za pomocą mediów społecznościowych – nie tylko takich jak Facebook, ale i takich jak Academia.edu czy ResearchGate. Naszym zadaniem jest zasadniczo przyjrzeć się dorobkowi czasopism polskich, zgodnych mniej więcej z zakresem zainteresowań „Biuletynu EBIB”, za rok ubiegły, ale wymaga to studiów, a tym zawsze potrzebna jest metoda.

---

<sup>1</sup> Fragment recenzji książki *Krippendorf's tribe* (PARKIN, F. *Krippendorf's tribe*. London: Atheneum, 1986. ISBN 978-0-689-11651-3) opublikowanej w *Publishers Weekly* – zob. *Krippendorf's tribe*. *Publisher Weekly* [online]. 1.01.1986. [Dostęp 24.11.2019]. Dostępny w: <https://www.publishersweekly.com/978-0-689-11651-3>.

Niniejszy szkic nie ma metody, i zapewne pominie dużą część istotnych zjawisk, nie mówiąc o ważkich tekstach. Już widzimy PT Redaktorów, którzy zasadnie powiedzą: co to, pół akapitu o moim piśmie? W przyszłości sensowna byłaby publikacja wieloautorska lub podzielenie jej na porcje dziedzinowe albo gatunkowe. Tekst niniejszy zamknijemy więc nie ogólnymi sądami na temat wartości tego dorobku, ale kilkoma pobieżnymi rekomendacjami.

## Rozmaitość i baza źródłowa

Przeglądając czasopisma branżowe, doznajemy przynajmniej poczucia nasycenia. Obfitość tytułów, formuł edytorskich i wątków jest imponująca. Niech nam będzie wolno nazwać to dojrzałością. Nie da się w ciągu roku nie znaleźć tekstów poruszających, niezbędnych albo wnoszących istotną nowość. Ta zaleta wynika chociażby z liczby tytułów, np. tych zarejestrowanych przez EBIB<sup>2</sup>, choć czasopism rzeczywiście aktywnych i regularnie wydawanych jest nieco mniej. Niektóre są pewnego rodzaju dodatkami do serwisów internetowych (powiedzmy, portali) o trudnej do określenia strukturze i zawartości – właściwie nie wiadomo, co w nich jest czasopismem, a co nie. Dałoby się też znaleźć tytuły nieobjęte spisem, np. „Cenne, Bezcenne, Utracone” – kwartalnik Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów<sup>3</sup>, który uwzględnia również zabytki piśmiennictwa. Są także w zestawieniu EBIB czasopisma „bibliotekarskie” o treści historycznej lub historyczno-literackiej, zazwyczaj z naciskiem na epizody z dziejów lokalnych, opisywane w prawdziwie idiograficzny sposób, bez żadnych ambicji porównawczych, niczego niewyjaśniające – te z kolei możemy właściwie pominąć, choć z drugiej strony szanujemy pomoc czy inspirację, jaką mogą stanowić dla bibliotekarza-regionalisty.

Łatwo byłoby powiedzieć, że tytułów czasopism jest za dużo, trudniej jednak o alternatywę: jeśli ludzie chcą wydawać własne periodyki, to nie dlatego, że ich tekstów nie przyjęto do tych najwyższej punktowanych. Nie mówiąc już o tym, że w ogóle nie wszystkie czasopisma są punktowane – i nie widać, żeby te niepunktowane traciły autorów, wydawców i czytelników. Nie na próżno „regionalność” czasopisma może stanowić jego zaletę w drodze do Emerging Sources Citation Index, indeksu cytowań w ramach Web of Science (chodzi zarówno o czasopisma krajowe w odróżnieniu od międzynarodowych, jak i o regionalne w sensie regionów, w skład których wchodzi kilka państw, a także o regiony geograficzne czy historyczne w obrębie państwa). Z drugiej strony, mało w zbiorze podanym przez EBIB czasopism wyłącznie fachowych, zresztą termin wyraźnie zanika, bo treści fachowe przeniosły się do portali i do Facebooka<sup>4</sup>, a ewentualne nowe czasopismo fachowe dla bibliotekarzy byłoby zapewne tak upstrzone reklamami, że trudno byłoby zorientować się w jego zawartości.

Jeśli czegoś naprawdę w Polsce brakuje, to są to tytuły dziedzinowe. Zasób czasopism biblioteczno-informacyjnych da się podzielić zaledwie na ogólnobibliotekarskie, historyczne i takie z zakresu informacji naukowej (*information studies*). Nie widać zakresów węższych. Nie ma tytułów sygnalizujących skupienie np. na gromadzeniu, zasobach elektronicznych, czytelnictwie czy opracowaniu zbiorów. Nie widać też tytułów o ambicjach porównawczych, podsumowujących do-

---

<sup>2</sup> *Czasopisma bibliotekarskie w Polsce* [online]. EBIB. [Dostęp 28.01.2020]. Dostępny w: [http://www.ebib.pl/?page\\_id=1200](http://www.ebib.pl/?page_id=1200).

<sup>3</sup> *Cenne, Bezcenne, Utracone* [online]. Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. [Dostęp 28.01.2020]. Dostępny w: <http://cennebeczenne.pl/>.

<sup>4</sup> Grupy i strony na FB, np. Lustró Biblioteki, Biblio, Forum Bibliotekarzy.

świadczenia faktycznych regionów, takich jak np. kraje objęte pomocą Fundacji Mellona w zakresie automatyzacji bibliotek w latach 90-tych ubiegłego stulecia. Bibliotekarze nie mają swojego, powiedzmy „Baltic Journal of Health and Physical Activity” (Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku) ani „Carpathian Journal of Mathematics” (North University Center at Baia Mare, Technical University of Cluj-Napoca). I jeśli będą w sprawie czasopism działać nadal w małych grupach, zakorzenionych w konkretnych środowiskach, zaszłościach, instytucjach, wydawnictwach itp., to może nie będą nigdy mieli.

Nie widać, by stanowiło to ich problem. Dziś zresztą każda biblioteka – ale i każde stowarzyszenie czy grupa koleżeńska – może bez przeszkód zostać „nadawcą” na poziomie grupy na Facebooku. Czy grupa taka może osiągnąć wpływowość właściwą dawniej uznanym periodykom – niech badają przedstawiciele nowej dyscypliny: nauk o komunikacji społecznej i mediach. Dobra okazja do wyjścia poza granice dotychczasowych dyscyplin kanapowych, połączenia warsztatu medio- i księgoznawców<sup>5</sup>.

### **„Bibliotekarz” i „Poradnik Bibliotekarza”**

Bez względu na liczbę wydawanych w Polsce periodyków, istnieje kilka tytułów szeroko znanych, choćby przez nazwiska swoich autorów i redaktorów, szeroko dostępnych, wspieranych przez stowarzyszenia i powszechnie uważanych chyba za wpływowe. W pierwszej kolejności są to „Bibliotekarz” i „Poradnik Bibliotekarza” – pierwsze z nich skończyło właśnie sto, drugie – siedemdziesiąt lat<sup>6</sup>.

Oba mają swoją historię i poświęcone im publikacje oraz redaktorów doskonale znających ich dorobek, ograniczenia i zadania. W obu można się z łatwością „zanurzyć” i nieprędko oderwać. Jeśli w którymś numerze „Bibliotekarza” ktoś nie znalazłby tekstu dla siebie, zawsze jest jeszcze Jacek Wojciechowski ze swoim felietonem Postaktualia. Na wysoką ocenę w tym miesięczniku zasługują – wśród wielu – rozważania Ewy Maciuszko na temat „błędów, których mogliśmy uniknąć” (przy budowaniu bibliotek)<sup>7</sup> czy tekst dwóch autorek krakowskich na temat niekonwencjonalnych działań bibliotek akademickich<sup>8</sup>. Można tylko ubolewać, jak niewiele z proponowanych tu tematów staje się przedmiotem warsztatów czy szkoleń. Dla przykładu, za szczególnie wartościowe uważamy takie tematy, dostrzeżone zarówno w artykułach, jak i w notatkach, jak współpraca Mazowiec-

---

<sup>5</sup> Przy czym oczywiście badania nad ruchem wydawniczym były dawniej szeroko prowadzone w instytutach bibliotekoznawstwa, ale ich przedmiotem były najczęściej instytucjonalne i personalne aspekty ruchu wydawniczego, a nie zawartość i obieg treści.

<sup>6</sup> 22 listopada 2019 r. w Bibliotece Publicznej m. st. Warszawy odbyło się z tej okazji seminarium „Czasopisma bibliotekarskie w Polsce”. Autor niniejszego opracowania przedstawił tam prezentację pt. *Czasopisma bibliotekarskie a obieg informacji naukowej i fachowej w Polsce*, złożoną następnie w postaci tekstu artykułu współorganizatorowi seminarium, Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich, z myślą o ewentualnej (zapowiadanej) publikacji. Wykorzystujemy tutaj fragmenty tamtego tekstu.

<sup>7</sup> MACIUSZKO, E. Polskie budownictwo biblioteczne po 1989 roku: błędy, których mogliśmy uniknąć. *Bibliotekarz* 2019, nr 2, s. 4–10. ISSN 0208-4333.

<sup>8</sup> GARCZYŃSKA, M., SZUMAN, M. Niekonwencjonalne działania krakowskich bibliotek akademickich. *Bibliotekarz* 2019, nr 6, s. 4–7. ISSN 0208-4333. Por. też wyczerpujące sprawozdanie konferencyjne: KASPERKIEWICZ, P. Biblioteki uczelniane wobec środowiska akademickiego: nowe obszary działania. *Bibliotekarz* 2019, nr 11, s. 27–31. ISSN 0208-4333.

kiej Biblioteki Cyfrowej z wikipedystami<sup>9</sup> czy sprawności katalogującego i stosowanie deskryptorów Biblioteki Narodowej<sup>10</sup>. Interesująco i kompetentnie przedstawiana była też ważna sprawa organizacji bibliotek miejskich w dużych aglomeracjach<sup>11</sup>.

Wygląda, że „Bibliotekarzowi” nic nie umyka z pola widzenia – poza kilkoma wątkami, na które obojętny pozostaje być może ogół bibliotekarzy (o czym poniżej). Przy czym równocześnie w wielu tekstach można rozpoznać swoje środowisko tudzież wydarzenia, w których się samemu uczestniczyło. Wydaje się, że służy to wzmacnianiu tożsamości zawodowej czytelników. Zamierzenia, metody i zawartość tekstów bywają różne – od naukowych po anegdotyczne, od publicystycznych po kronikarskie. W jeszcze większym stopniu to zróżnicowanie cechuje „Poradnik Bibliotekarza”. Równocześnie widać jednak, że w periodyku ukazującym się tak często i tak regularnie powinno się mieć pieniądze na redaktorów – no i Jerzego Giedroycia lub Mariana Eilego w roli naczelnych. Piśzemy wszak dla bibliotekarzy i nie chcemy zadowolić ich anegdotą, lecz sięgać po porównania i budować profesjonalny kontekst. Np. artykuł o *Ubiarach w Polsce* Łukasza Gołębiowskiego<sup>12</sup> zawiera materiał erudycyjny, ale nie zaprasza do wyjścia poza tekst. Nie zawiera bowiem wzmianki o polskich bibliotekach cyfrowych, które notują Gołębiowskiego jako autora aż 46 razy; tym samym nie zachęca, by pogłębić znajomość tego pisarza lub jego epoki. W niektórych tekstach widać, że sami autorzy nie dysponowali możliwościami rozpoznania powiązań pomiędzy zagadnieniami ani nawet nie dostrzegali potencjału tkwiącego w podjętym temacie. Ta wada nęka wiele skądinąd rzetelnie napisanych sprawozdań z konferencji, w których gubi się rzecz najistotniejsza: czy zgromadzenie postawiło przed sobą jakieś zadanie do rozwiązania, czy też każdy powiedział swoje i wszyscy rozjechali się do domów<sup>13</sup>.

Niestety, odnotujemy też, że w czasopismach fachowych nie bardzo jest celowe robienie wywiadów, wywiad bowiem to genre publicystyczny, nasycony krytycyzmem. Natomiast publiczna rozmowa bibliotekarza z profesorem, zwłaszcza przy okazji jakiegoś ważnego wydarzenia, ma u nas zazwyczaj charakter ceremonialny. Rozumiem, że Anna Żbikowska-Migoń i Marta Skalska-Zlat zgadzając się na rozmowę z Elżbietą Stefańczyk, dobrze wiedziały, że to jest jedyna okazja, by ich *Encyklopedia książki* zaistniała w „Bibliotekarzu”, bowiem publikowanie recenzji nie jest mocną stroną naszych czasopism branżowych. Wyszło jednak drętwo. No ale to było w 2018, nie w 2019 roku<sup>14</sup>.

---

<sup>9</sup> TOMALA-PIETRZAK, M., GOGACZ, G. Czy biblioteka cyfrowa jest glamour. *Bibliotekarz* 2019, nr 5, s. 42. ISSN 0208-4333.

<sup>10</sup> LISZKA, A., WASILKOWSKA, K. System informacyjno-wyszukiwawczy Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Witolda Gombrowicza w Kielcach. *Bibliotekarz* 2019, nr 1, s. 12–14. ISSN 0208-4333. (*Najbardziej czasochłonnym etapem jest analiza przedmiotu dokumentu, określenie chronologii treści dzieła, szczególnie gdy jest ona ukryta w tekście*).

<sup>11</sup> STROJEK, A. Program rozwoju bibliotek dzielnicowych m. st. Warszawy. *Bibliotekarz* 2019, nr 3, s. 11–14. ISSN 0208-4333; RONKIEWICZ-DZIĘGIEL, I. Biblioteka Kraków odpowiedzią na potrzeby rozwijającego się miasta. *Bibliotekarz* 2019, nr 10, s. 4–8. ISSN 0208-4333.

<sup>12</sup> DESZCZYŃSKA, M. Łukasz Gołębiowski (1773-1849): bibliotekarz i autor. *Bibliotekarz* 2019, nr 10, s. 9–15. ISSN 0208-4333.

<sup>13</sup> Por. np. KUNICKA, M., MUC, A. Sytuacja bibliotek i bibliotekarzy w kontekście zmieniającego się prawa, XLI Forum Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych SBP. *Bibliotekarz* 2019, nr 2, s. 19–21. ISSN 0208-4333.

<sup>14</sup> Rozmowa z prof. dr hab. Anną Żbikowską-Migoń i prof. dr hab. Martą Skalską-Zlat. Rozmawiała E. Stefańczyk. *Bibliotekarz* 2018, nr 4, s. 23–29. ISSN 0208-4333.

Innego rodzaju ograniczenia dotyczą zagadnień (w skrócie) politycznych. Proszę nie unosić brwi, proszę raczej zastanowić się ponownie, jak to było z tym konformizmem bibliotekarzy w latach osiemdziesiątych i dlaczego dziś tak niewiele osób czynnych zawodowo pragnie się zrzesać. Kilku piszących odnotowuje – niestety bez zagłębiania się w temat – nadzieje związane z e-usługą OMNIS; jedyny artykuł monograficzny – w „Poradniku Bibliotekarza” – budzi tylko niepewność, co niby ma się wyłonić z planowanego przez Bibliotekę Narodową systemu informacyjno-wyszukiwawczego. Trudno się temu dziwić, bo nie jest pisany przez niezależnego eksperta, ale pracownicę naturalnie lojalną wobec zatrudniającej ją instytucji<sup>15</sup>. Otrzymujemy ogólne albo zapowiedzi usług, które już istnieją, a jeśli nie wyszły na szersze wody, to ze względu na brak polityki bibliotecznej i koordynacji pomiędzy ministerstwami.

„Poradnik Bibliotekarza” – pismo dla bibliotek publicznych, szkolnych i pedagogicznych – to raczej relacje „z terenu”, na pewno żywe, ale z przewagą imprez raczej niż problemów. Redakcja pokazuje konkretne instytucje, rzadziej inicjuje tematy. Pismo angażuje się w sprawę budowania poprzez czytelnictwo kapitału społecznego, wystrzega się jednak naukowych buzzwordów. Odzwierciedla to, co się dzieje w szkole – ale widocznie w szkołach w 2018 i 2019 roku nie przeżywalismy problemów związanych z tzw. reformą oświaty, lecz obchodziliśmy stulecie niepodległości Polski. Akcja kompletowania zbiorów Biblioteki Narodowej „na stulecie niepodległości” ma oczywiście sens, choć artykuły historyczne w tym miesięczniku noszą zazwyczaj cokolwiek propagandowy, powierzchowny charakter; nie widać np., by ktokolwiek, kto pisze o II wojnie światowej, okupacji, zniszczeniach wojennych itp., znał prace Andrzeja Mężyńskiego na temat polityki bibliotecznej władz hitlerowskich w Polsce, chociażby *Biblioteki Warszawy w latach 1939–1945*<sup>16</sup>.

Podstawową formułę „Poradnika Bibliotekarza” można streścić jako „biblioteki piszą o sobie”. Kiedy materiał ma charakter publicystyczny, robi się banalnie. Mimo że pismo podaje wiele materiałów przydatnych dla bibliotekarza szkolnego, a książki i wydawcy to jego żywioł i temat obecny w każdym numerze, z pewną łatwością obchodzi tematy, które mogłyby się okazać bardziej złożone. Tak jest z Harrym Potterem, który jeszcze przecież czeka, by polskie bibliotekarstwo zaczęło bronić go od zarzutów o satanizm. Miesięcznik porusza, dość wstrzemięźliwie, sprawę dostępności usług bibliotecznych dla użytkowników z niepełnosprawnościami, ale pomija – podobnie jak „Bibliotekarz” – światową akcję „light it up blue”, mimo że przyłączyło się do niej – i to wielce instruktywnym tekstem – Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich<sup>17</sup>. Nie przekonuje też już chyba nikogo powtarzanie w kółko oczywistości, iż biblioteka to nie jest zwykła czytelnia z wypożyczalnią, lecz „ośrodek kultury”<sup>18</sup>. W wielu opisach innowacyjnych poczynań bibliotek autor

---

<sup>15</sup> WACH, M. OMNIS dla czytelników, bibliotek, naukowców i wydawców. *Poradnik Bibliotekarza* 2019, nr 6, s. 5–7. ISSN 0032-4752.

<sup>16</sup> MĘŻYŃSKI, A. *Biblioteki Warszawy w latach 1939–1945*. Warszawa: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Departament Dziedzictwa Kulturowego, 2010. ISBN 9788392922766.

<sup>17</sup> *Nie bądź zielony w temacie autyzmu. W kwietniu bądź niebieski!* [online]. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich: Ogólnopolski Portal Bibliotekarski, 27.03.2014 [Dostęp 2.11.2019]. Dostępny w: <http://www.sbp.pl/artukul/?cid=10906&prev=536>.

<sup>18</sup> Ponadto jest [...] *miejszem spotkań całych rodzin* – dodaje jeden z młodych autorów, najwyraźniej nieświadomy, że na wizerunku (zresztą zazwyczaj wielce nieprecyzyjnym) „ośrodka kultury” wychowało się już w Polsce kilka pokoleń. Zob. PRĄDZIŃSKI, J. Pracownia Orange™ w Bibliotece Miejskiej w Bytowie. *Poradnik Bibliotekarza* 2018, nr 1, s. 15–16. ISSN 0032-4752. Dawniej nie było tylko takiego nacisku, żeby to akurat były rodziny, prawda?

przybiera zupełnie zbędną pozę korporacyjno-marketingową, przy pełnym braku odniesień do warsztatu bibliotekarza<sup>19</sup>, tak jakby kontakty bibliotekarzy z czytelnikami dotyczyły czegokolwiek.

Że tak jednak nie jest, dowiadujemy się z większości tekstów, pełnych żywego zainteresowania książkami, tekstami, wydawnictwami. Dzięki temu każda pogłębiona ocena tego pisma powinna być wysoka, a jego przeglądanie przynosi prawdziwą przyjemność. Bardzo trudno orzec, czy pomaga w pracy, ale na pewno wprawia w dumę z bycia bibliotekarzem. Jest kolorowe i dynamicznie łamane i choć aktualna grafika wydawnicza wygląda nieco inaczej, duża liczba zdjęć „z terenu” stanowi jego wielką zaletę i jedną z możliwych ścieżek dalszego rozwoju, tym bardziej, że w ciągu roku 2019 zanikły nadużywane dawniej zdjęcia stockowe. Podaje też wiele materiałów ciekawostkowych, w tym – historycznych; szczególnie interesujący wydał mi się artykuł o odnalezionym katalogu biblioteki Hernando Colóna; szkoda tylko, że autor myli wyszukiwarkę z przeglądarką<sup>20</sup>.

W przejrzanych, ostatnich rocznikach „Bibliotekarza” i „Poradnika Bibliotekarza” znajdujemy nieco swoistych białych plam. Nie mówi się w nich na przykład o:

- miarach jakości zbiorów w bibliotekach – zasadach gromadzenia, klasyfikowania i tematuowania utworów samoistnych piśmienniczo,
- fake newsach, hejcie i innych problemach komunikacji społecznej (czym intensywnie zajmuje się IFLA),
- przyszłych systemach bibliotecznych – choćby w ujęciu konkretnym: jakie eksploatuje się teraz i jakie będą poszukiwane w najbliższych latach<sup>21</sup>,
- krokach Biblioteki Narodowej zmierzających do destrukcji istniejącego katalogu centralnego, powstającego metodą współkatalogowania nowych nabytków i zbiorów przez dużą grupę bibliotek, i kompletnego braku instytucjonalnych możliwości powstrzymania tego szaleństwa,
- kwalifikacjach bibliotekarzy i bibliotekarzy dyplomowanych, deregulacji zawodu, pragmatyce zawodowej, uposażeniach,
- kwalifikacjach i zasadach powoływania dyrektorów bibliotek publicznych<sup>22</sup>,
- klimacie, świadomości problemu klimatu, kształtowaniu postaw proekologicznych itp.<sup>23</sup>

Szczególnie dotkliwie wydaje się obchodzenie z daleka multikulturalizmu i wielojęzyczności jako wyzwania dla bibliotekarzy. A może w bibliotekach nic się w tym zakresie nie dzieje? Trudno jednak w to uwierzyć przy takiej dostępności fascynującego materiału empirycznego oraz sprzyjającym kontekście politycznym (migracje, uchodźcy, ekspaci, doświadczenia Polaków w Wielkiej Brytanii

---

<sup>19</sup> Por. np. KAPEK, K. Profesjonalna obsługa czytelników w bibliotece. *Poradnik Bibliotekarza* 2019, nr 6, s. 8–9. ISSN 0032-4752.

<sup>20</sup> KOŚCIELNY, R. Biblioteka syna Krzysztofa Kolumba. *Poradnik Bibliotekarza* 2019, nr 12, s. 17–19. ISSN 0032-4752.

<sup>21</sup> Odnotujemy istnienie wartościowych, ale niewypełniających w całości tej luki opracowań Tomasza Sopyło.

<sup>22</sup> Mec. Rafał Golat w wielce precyzyjny sposób bada w „Bibliotekarzu” treść przepisów, i ma swoją rację w niezagłębieniu się w ich kontekst polityczny i społeczny. Tylko że w ten sposób możemy długo rozważać procedury zatrudniania dyrektora, a nie dostrzec nawet, jak schematyczne i nieprecyzyjne są określenia kwalifikacji kandydata. I że gdyby nawet warunki konkursu miały być ostre jak żyłotka, to nie byłoby skąd takich wziąć, bo nikt w gminie, powiecie ani województwie, ani w całej Polsce nie zna tekstu, który by w sposób nowoczesny formułował wymagania kwalifikacyjne dla dyrektora biblioteki. Por. np. GOLAT, R. Zmiany dotyczące konkursów na dyrektorów. *Bibliotekarz* 2019, nr 3, s. 35–37. ISSN 0208-4333.

<sup>23</sup> Ale por. np. SOWADA, R. W krainie lodu – z warsztatu metodyka. *Poradnik Bibliotekarza* 2019, nr 1, s. 34–35. ISSN 0032-4752.

czy Norwegii itp.). Z potocznych informacji czerpiemy zresztą wiedzę, że niektóre biblioteki mają książki obcojęzyczne i chętnie widzą w swoich progach użytkowników nieczytających na razie po polsku.

## „Przegląd Biblioteczny” i „Zagadnienia Informacji Naukowej”

Gdyby niniejsze sprawozdanie miało mieć punkt kulminacyjny, powinien on przypadać w obrębie fragmentu, poświęconego „Przeglądowi Bibliotecznemu” (PB). Ten ponad osiemdziesięcioletek (a jeśli liczyć debiut w roku 1908 – dziewięćdziesięcioletek) jest kwartalnikiem naukowym, starannie wydawanym w stylu klasycznym przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich oraz Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii UW. Nie ma zapewne obowiązku monitorowania życia bibliotek, choć w swoich sprawozdaniach robi to jednak, niekiedy bardzo sumiennie. Publikowane artykuły są naturalnie recenzowane, choć nie widać informacji, czy dotyczy to także działu *Z warsztatów naukowych*. Czym zaś ma być ten dział, trudno zgadnąć, bo choć często znajdujemy tam prace wolne od jakichkolwiek szczegółowych wniosków, nie chodzi tu chyba o odpowiednik preprintów, a tytuł brzmi archaicznie, jakby nawiązywał do zbiorowej nazwy komunikatów PAP *Na warsztatach twórców* w prasie codziennej w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Teksty publikowane z pieczęcią nieostateczności (formuła *online first* itp.) są atrakcyjne dla medyków i biologów jako uczestniczące w wyścigu o pierwszeństwo, ale w naukach społecznych raczej zniechęcają do lektury. Nie jest to drobiazgiem wobec faktu, że treści publikowanych jako artykuły jest w poszczególnych numerach PB w ostatnich latach raczej niewiele, nawet i dwa. Rozumiemy, że część artykułów kwalifikujących się do tego kwartalnika trafiła w końcu do innych pism.

Nie jest to też problem marginalny w sytuacji, gdy w tekstach dużej części bardzo skądinąd dobrze napisanych (i zredagowanych!) artykułów, w „Przeglądzie Bibliotecznym” i zresztą w większości wydawanych u nas kwartalników, maniera kontemplowania „warsztatów naukowych” walczy i wygrywa na polu regularnych, recenzowanych artykułów. Jak bowiem inaczej rozumieć teksty pisane z zastrzeżeniami (w abstrakcie) typu: *przedmiotem artykułu jest analiza piśmiennictwa...*, *przedmiotem artykułu jest koncepcja...* Schodzące już teraz pokolenia bibliotekoznawców uczono<sup>24</sup> jednak inaczej: przedmiotem większości nauk są realnie istniejące wycinki obiektywnej rzeczywistości. Jasne, że prace filozoficzne mogą mieć za przedmiot samą wiedzę wytwarzaną w ramach badania, ale wówczas proszę o czasopismo zatytułowane *Philosophy of Librarianship*. Skoro takiego nie było i nie ma, mimo okazałego piśmiennictwa sugerującego istotność tej problematyki i mimo zajęć z tego zakresu prowadzonych dawniej w wielu uczelniach, zwłaszcza amerykańskich, to może jest tu istotna luka – zgłośmy się do Langa czy de Gruytera; tym samym wraz z filozofią obsłużymy też problematykę etyczną, której również przydałby się jakiś zastrzyk<sup>25</sup>. Teksty pozbawione sądów empirycznych, w których wnioski stanowią powtórzenie założeń, to naprawdę nie jest nauka, choć niewątpliwie autorzy mogą w nich wyrażać istotne problemy oraz dowodzić posiadania „warsztatu badawczego”, który pozwoli już niebawem przystąpić do ich rozwiązywania...

---

<sup>24</sup> Profesorowie Waldemar Voisé, Eugenjusz Olszewski i Witold Marciszewski.

<sup>25</sup> Mam tu na myśli słabą znajomość *Kodeksu etyki bibliotekarza i pracownika informacji* [online]. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich: portal ogólnobibliotekarski [Dostęp 23.01.2020]. Dostępny w: <https://www.sbp.pl/repository/dlabibliotekarzy/kodeksetyki.pdf>. Źródłem tego przekonania są obfite kontakty zawodowe i korespondencja, także prowadzona publicznie.

Ale jednak są w „Przeglądzie Bibliotecznym” numery znakomite, takie w każdym razie widać w 2019 r., na przykład w numerze pierwszym i czwartym (artykuły Jacka Wojciechowskiego<sup>26</sup>, Krystyny Hudzik<sup>27</sup>, Dariusza Grygrowskiego<sup>28</sup>, Anny Wałek<sup>29</sup>); artykuł Agnieszki Gołdy i Agnieszki Łakomy-Chłosty zdaje się należeć do nurtu bardzo pożądanego i obiecującego w sytuacji fuzji informatologii, bibliologii i badań nad treścią przekazów medialnych w obrębie nowej dyscypliny<sup>30</sup>. Trudniej docenić artykuł Marka Tobery *Z miłości i obowiązku. Związek Księgarzy Polskich i jego próby kontynuowania misji w początkach rządów komunistycznych w Polsce (1945–1950)*<sup>31</sup> – jest to bardziej opracowanie z zakresu historii społecznej czy politycznej, zaś treści z zakresu komunikacji społecznej pojawiają się w nim tylko wówczas, gdy autor napomyka o tematyce lub gatunkach reprezentowanych przez publikowane i sprzedawane książki. Autorowi nie przeszkadza, że symptomy „rządów komunistycznych” podał raczej dla lat 1948–1950, przedstawiając lata wcześniejsze – jednak – jako okres dominacji firm prywatnych, przez nikogo zbytnio nie nękanym. Jasne, że księgarzom i wydawcom już od 1946 roku przeszkadzała cenzura, o tym jednak brak w bibliografii artykułu jakichś nowszych, profesjonalnych opracowań. Możemy niestety przypuszczać, że gdyby nie działalność komunistycznej cenzury, dorobek polskiego ruchu księgarskiego (nie mówiąc już o wydawniczym) w latach 1945–1948 nie zawsze wydawałby się nam tak jak autorowi artykułu nasączony „miłością i obowiązkiem”. O realizacji przez księgarzy „misji” mówić jeszcze trudniej, chyba że właśnie chodzi o władze ZKP i ich starania wizerunkowe.

Większość objętości poszczególnych numerów zajmują inne materiały, poza wymienionymi jeszcze dwa bardzo dobre, choć zupełnie odmienne przeglądy piśmiennictwa – krajowego (Barbara Koryś) i zagranicznego (Jacek Wojciechowski). Niech będzie wolno nam sądzić, że dzięki nim czytelnik „Przeglądu Bibliotecznego” kultywuje swoje przywiązanie do dyscypliny i poczucie ciągłości prowadzonych w jej obrębie badań. Oraz przypomina sobie, że zalecano mu ongiś śledzenie literatury zawodowej. Z czym też w szerokiej skali bywają zdaje się problemy, a jeśli na usprawiedliwienie (że nie śledzimy) przypominamy, jak trudno ją ogarnąć w całej jej obfitości, to nasuwa się refleksja, że trud autorów przeglądających piśmiennictwo dla nas i za nas jest w dużym stopniu powtórką dawnej czytelnicy czasopism lub czytelnicy dziedzinowej, gdzie nowości narzucały się nam niejako, rozłożone z taką wyrazistością, na jaką było stać bibliotekarzy.

I tutaj dygresja na temat wyrazistości autora, który wziął w „Przeglądzie Bibliotecznym” na barki przeglądanie książek zagranicznych. Bez profesora Wojciechowskiego polskie piśmiennictwo bibliotekoznawcze wyglądałoby jak Morze Śródziemne bez Sardynii i Korsyki – Sardynii erudycji, Korsyki krytycznego myślenia. Niestety, żaden redaktor nie wytłumaczył mu jednak, że jego teksty są

---

<sup>26</sup> WOJCIECHOWSKI, J. Bibliotekarstwo w dobie technoutopii. *Przegląd Biblioteczny* 2019, nr 1, s. 5–51. ISSN 0033-202X.

<sup>27</sup> HUDZIK, K. Elektroniczne materiały semestralne w sieci w świetle prawa autorskiego w Niemczech. *Przegląd Biblioteczny* 2019, nr 1, s. 52–66. ISSN 0033-202X.

<sup>28</sup> GRYGROWSKI, D. Biblioteki akademickie w nocy – cz. 1 – doświadczenia zagraniczne. *Przegląd Biblioteczny* 2019, nr 4, s. 433–464. ISSN 0033-202X.

<sup>29</sup> WAŁEK, A. Data librarian and data steward – new tasks and responsibilities of academic libraries in the context of open research data implementation in Poland. *Przegląd Biblioteczny* 2019, nr 4, s. 492–512. ISSN 0033-202X.

<sup>30</sup> GOŁDA, A., ŁAKOMY-CHŁOSTA, A. Problematyka artykułów z czasopisma „Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media” na podstawie analizy słów kluczowych (2010–2018). *Przegląd Biblioteczny* 2019, nr 4, s. 513–528. ISSN 0033-202X.

<sup>31</sup> TOBERA, M. Z miłości i obowiązku. Związek Księgarzy Polskich i jego próby kontynuowania misji w początkach rządów komunistycznych w Polsce (1945–1950). *Przegląd Biblioteczny* 2019, nr 3, s. 349–373. ISSN 0033-202X.



przy okazji pełne epitetów i inwektyw. One mogą sobie być i trafne, ale nie towarzyszy im zazwyczaj próba podsunienia czytelnikowi jakiegoś narzędzia, które by mu pozwoliło potraktować je naukowo, to znaczy podjąć próbę ich falsyfikacji. A byłoby to niezbędne co najmniej w tych przypadkach, w których argumentacja uzasadniająca tak dosadne określenia po prostu nie następuje, czyli często. Nie wszystkie wyzwiska utrzymują się przy tym w granicach dobrego smaku. Żadna licentia poetica (ani niski poziom recenzowanej publikacji) nie usprawiedliwiają zatytułowania recenzji słowem „bzdetologia” (2019, nr 2 s. 233–235). *Z kontekstu [...] wynika, że książka jest rozprawą doktorską (po naszymu: habilitacyjną), akceptowaną przez szereg utytułowanych osób. Otóż wszystkie powinny sobie dać spokój z nauką* (s. 234). Nie, tak nie piszemy, bo to nie ma nic do rzeczy, takie sądy nadawałyby się od biedy (i też nie bez wyjaśnień) tylko do długiego artykułu na temat specyfiki (tutaj) ukraińskiego bibliotekoznawstwa. Nic też nie mają do rzeczy pospieszne i kontrowersyjne etykiety polityczne („wojna domowa”, „utrata Krymu”). Kiedy w Londynie wybuchały bomby, Brytyjczycy mieli biblioteki, studia i wartościowe publikacje, i odnosząc się do tego, nie wspominaliśmy jakoś za każdym razem o IRA. Nie ma potrzeby ranić kolegów, kiedy robi się to po nic – literalnie po nic, bo żadnego z tego intelektualnego zysku, a przeciętny polski czytelnik, nawet „Przeglądu Bibliotecznego”, w ogóle słabo się dziś orientuje, gdzie Krym gdzie Rzym, więc albo mu to wyjaśniamy od początku, albo wcale.

No i jeszcze rzecz barbarzyńska. Nie wygląda, żeby poza Jackiem Wojciechowskim ktoś czytał jeszcze teksty po rosyjsku i po ukraińsku, więc wypadaloby, żeby redakcja „Przeglądu Bibliotecznego” stanęła na wysokości zadania i poprawiła mu intuicyjną „polską” transkrypcję cyrylicy na normalną transliterację – taką, jaką stosują bibliotekarze katalogujący. Ile można tłumaczyć, że tekst tak transkrybowany nie nadaje się do tego, by odtworzyć z niego pierwotnie zastosowany alfabet i na jego (lub jego prawidłowej transliteracji) podstawie szukać oryginału utworu?<sup>32</sup>

Poza „Przeglądem Bibliotecznym” Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich wydaje jeszcze (wraz z Wydziałem Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii UW) kwartalnik „Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne” (na okładce: ZIN – Studia Informacyjne). Nie jest łatwo z niego skorzystać, nie tylko dlatego, że adres podany jako „strony WWW” w wykorzystywanym tu serwisie EBIB nie jest aktualny. Pełnotekstową wersję czasopisma znajdujemy u pierwszego wydawcy<sup>33</sup>, który prowadzi jeszcze w innym miejscu swojej domeny – na portalu [Czasopisma SBP](http://Czasopisma.SBP) – spisy treści zwykłych numerów, bez numerów stron (z lat 2010–2019), na samym zaś dole strony – ukryte dla mniej cierpliwego i uważnego odbiorcy – pełnotekstowe wersje tych samych roczników (ale do 1A/2019), a w innym miejscu portalu wersje pełnotekstowe numerów oznaczonych jako „A” w formacie pdf oraz 3D FlipBook; 3D to nadmiar skromności, bo jest jeszcze czwarty wymiar, czyli dźwięk: przyjemny syntetyczny szelest towarzyszący „przewracaniu stron”<sup>34</sup>. Ponadto na głównym portalu SBP znaleźć można swoisty informator o czasopiśmie, będący swego rodzaju kopią treści z portalu Czasopisma SBP<sup>35</sup>. Niestety, kolejność 1, 2, 1A, 2A nie

---

<sup>32</sup> Por. np. ZIELIŃSKA, A. Nie wiesz, jak utrudnić życie czytelnikowi... nie dbaj o zawartość swojego katalogu... *Biuletyn EBIB* [on-line] 2015, nr 3 (157a), Rozmowy o bibliotekach. [Dostęp 22.12.2019]. ISSN 1507-7187. Dostępny w: <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/346>, s. 6–7.

<sup>33</sup> *Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne* [online]. [Dostęp 25.01.2020]. e-ISSN 23922648. Dostępny w: <http://www.ojs.sbp.pl/index.php/zin>.

<sup>34</sup> *Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne* [online]. [Dostęp 25.01.2020]. e-ISSN 23922648. Dostępny w: <http://czasopisma.sbp.pl/zin/>.

<sup>35</sup> *Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne* [online]. SBP: Ogólnopolski portal bibliotekarzy. [Dostęp 25.01.2020]. e-ISSN 23922648. Dostępny w: <http://www.sbp.pl/artukul/?cid=2885&prev=497>.

ułatwia nawigacji po zawartości; trudno zgadnąć, dlaczego nie można było ich ponumerować od 1 do 4<sup>36</sup>. Mozaikowość numerów nierównych innym numerom (np. dzielenie ich na polskie i angielskie, z różnymi oznaczeniami, mieszaniem języków i niekoniecznie jasną numeracją) robi się manierą polskich czasopism naukowych, irytującą, ponieważ podważa zasady cykliczności i wizualnej tożsamości pisma, która powinna stanowić oś porozumienia pomiędzy redakcją i czytelnikiem<sup>37</sup>.

Numer 1A to skądinąd znakomity zeszyt angielski zatytułowany *Information Science Towards Open Science*<sup>38</sup>, z aktualną tematyką i znanymi autorami. To samo należy powiedzieć o numerze 2A *Quantitative Information Research: Methods, Applications, Problems* – no, prawie to samo, bo tu treści są jednak bardziej „regionalne” oraz autotematyczne, dotycząc w dużym stopniu kondycji nauk o informacji w Polsce<sup>39</sup>. Można mieć też drobną pretensję o tłumaczenie *problems* jako problemów (chodzi o zagadnienia) oraz o stosowanie amerykańskiej pisowni, jak byśmy byli jakąś Panamą.

Ale w numerach drukowanych stara szkoła: w abstraktach kilku artykułów uporczywie coś „wpisuje się w koncepcję” czegoś; taka metodologia zapowiada zwykle pewne niedostatki odniesień do rzeczywistości. Z drugiej strony, trudno byłoby gdzieś indziej przeczytać teksty tak interesujące jak *Jakościowa analiza danych wizualnych w badaniach zachowań informacyjnych* Saby Cisek i Moniki Krakowskiej<sup>40</sup> oraz *Analiza sposobów zaangażowania we współtworzenie Wikipedii w świetle koncepcji ekonomii współpracy* Kamili Augustyn<sup>41</sup>. No więc jest ten ZIN trochę nierówny; zwłaszcza należy mu życzyć stabilizacji postaci wydawniczej.

---

<sup>36</sup> Ta wielość wersji elektronicznych ZIN (dokładnie tych samych, jedynie w innych układach graficznych) generuje duży stopień komplikacji, który dotyczy zresztą pozostałych czasopism wydawanych przez SBP. Zatem dobra wiadomość jest taka, że można je już czytać (z dostępem na wolnych licencjach) albo na [www.ojs.sbp.pl](http://www.ojs.sbp.pl) albo na [czasopisma.sbp.pl](http://czasopisma.sbp.pl). Co ciekawe, w rezultacie szukania w Google frazy „zagadnienia informacji naukowej” lub „przegląd biblioteczny”, nie pojawiają się elektroniczne wersje tych czasopism ani na portalu Czasopisma SBP, ani w serwisie [www.ojs.sbp.pl](http://www.ojs.sbp.pl). Szukanie tytułu okładkowego „ZIN – Studia Informacyjne” pozwala odnaleźć wersje na [czasopisma.sbp.pl](http://czasopisma.sbp.pl). Dobra wiadomość jest taka, że artykuły w wersji pełnotekstowej z [www.ojs.sbp.pl](http://www.ojs.sbp.pl) są indeksowane przez Google Scholar – dobre i to! [Przyp. red.].

<sup>37</sup> Ta uwaga wynika z osobistych doświadczeń autora jako wydawcy, por. przypis 61.

<sup>38</sup> Por. np. STEINEROVÁ, J. Challenges of Information Infrastructures for Open Science and Academic Libraries. *Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne* [online]. 1A (113A), s. 12–27 [Dostęp 25.01.2020]. e-ISSN 2392-2648. Dostępny w: [http://czasopisma.sbp.pl/wp-content/uploads/2019/12/ZIN\\_01a\\_2019.pdf#page=14](http://czasopisma.sbp.pl/wp-content/uploads/2019/12/ZIN_01a_2019.pdf#page=14).

<sup>39</sup> *Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne* [online]. 2A (114A). [Dostęp 25.01.2020]. e-ISSN 2392-2648. Dostępny w: <http://www.ojs.sbp.pl/index.php/zin/issue/view/54>.

<sup>40</sup> CISEK, S., KRAKOWSKA, M. Jakościowa analiza danych wizualnych w badaniach zachowań informacyjnych. *Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne* 2019, T. 57, nr 1(113), s. 7–25. ISSN 0324-8194.

<sup>41</sup> AUGUSTYN, K. Analiza sposobów zaangażowania we współtworzenie Wikipedii w świetle koncepcji ekonomii współpracy. *Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne* 2019, T. 57, nr 1(113), s. 85–109. Mimo że artykuł stanowi podsumowanie serii projektów badawczych, w tym „nieformalnego” projektu Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego, artykuł w *Wikipedii* o Bibliotece Narodowej w Warszawie nadal (od lat) zawiera frazę: „W 1940 Niemcy na bazie m.in. Biblioteki Narodowej stworzyli Bibliotekę Miejską [sic!] w Warszawie (niem. *Staatsbibliothek Warschau*)”. Niestety, autorka w ogóle nie stawia problemu, który w opinii niżej podpisanego polega na istnieniu „rozwierających się nożyc” w jakości polskiej i angielskiej wersji *Wikipedii*. Dla niej jest jakby oczywiste, że chodzi o polską, podczas gdy poważny użytkownik serwisu może równie dobrze dla wielu tematów wykorzystać wersję angielską. Sami Wikipedyści sugerowali niedawno tłumaczenie artykułów z języka angielskiego (dziękuję Joannie Potędze za zwrócenie mi na to uwagi), ale nie można tak tłumaczyć, jeśli np. w polskim przekładzie *novel* miałyby pozostawać „nowelą” – a bywa i tak.

Jeśli jednak zajrzemy do numeru 2 z 2019 roku, zmarszczki nam się wygładzą: to już są najaktualniejsze z aktualnych tematów, od sztucznej inteligencji i robotów po etykę i prawo autorskie, w wykonaniu autorów polskich i międzynarodowych, w obu językach. Ten numer zasługuje na odrębną recenzję, może więcej niż jednego autora? Niech niżej podpisanemu będzie wolno wskazać na tylko jeden tekst z tego zasobu: *Kulturowe ramy etyki. Wyzwania dla organizacji informacji i wiedzy*<sup>42</sup> ze względu na to, że sam niedawno temu na łamach „Biuletynu EBIB” próbował zająć się nieco podobnym tematem. Tu dotyczy on „uprzedzeń strukturalnych obecnych w uniwersalnych schematach klasyfikacyjnych i innych językach informacyjno-wyszukiwawczych”, na przykładzie RAMEAU oraz LCSH.

### **Poważnych czasopism jest więcej**

Mówiąc o tytułach ukazujących się od dawna i stale obecnych w świadomości wszystkich pokoleń bibliotekarzy, nie sposób wreszcie nie wspomnieć o drukowanych wrocławskich „Rocznikach Bibliotecznych”. Tu jednak ostatnie dostępne wydanie nosi numer LXII (2018). Ma trafny nowy podtytuł *Czasopismo poświęcone kulturze książki i komunikacji piśmiennej*, numery DOI do wszystkich tekstów i... brak polskiego spisu treści. Może to być akurat wadą tylko przeglądanego przez nas egzemplarza, ale pewna niespójność redakcyjna pozostaje. Dział *Artykuły recenzyjne* ma artykuł *Kilka uwag o katalogu druków XVI wieku z historycznej kolekcji Ossolineum* (s. 261–277), bez danych i o recenzowanej książce (jest przypis końcowy), i o autorze<sup>43</sup>; w pozostałych recenzjach inaczej: otwiera je opis bibliograficzny recenzowanego dzieła.

Problematyka rocznika pozostaje historycznoksiążkowa i księgoznawcza. Mamy rozważania nad recepcją dzieła braci Grimm, monografię Valentina Mantskovita (Mączkowicza), historię czasopism („Philosophical Transactions” obok dwudziestowiecznych gazet zakładowych), koncepcję edytorstwa Leona Marszałka (1912–1996), rozważania nad aktem lektury oraz pojęciem i terminem „bibliografia” z ciekawym zastosowaniem big data i wizualizacją, jeden artykuł, który pominiemy ze względu na tytuł długi i trudny do zrozumienia (co zazwyczaj znamionuje słabą problematyzację), wreszcie *Bibliomanię* Stanisława Przyłuckiego (1805–1866). Dział *Przyczyńki, komentarze, polemiki...* jest pełen erudycji i pracowitości oraz szczegółów. Mamy nadzieję, że po kilku latach „Roczniki Biblioteczne”, zgodnie chyba z zamiarem Redaktora, staną się flagowym organem nowej, medialno-komunikacyjnej dyscypliny.

A może będą to „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Librorum”? Byłoby to w tej roli czasopismo bardziej bibliotekoznawcze – już teraz ma dobrze skonstruowane artykuły Edyty Strzelczyk (z Analizą Funkcjonowania Bibliotek Naukowych w roli głównej), Alicji Potockiej i Agnieszki Kowalczyk<sup>44</sup>. Górą Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej! Niezbyt tu może pasuje homoseksualne rodzi-

---

<sup>42</sup> EL HADI, W. M. Cultural Frames of Ethics, a Challenge for Information and Knowledge Organization. *Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne* [online]. 2019 (57) nr 2(114), s. 23–29. [Dostęp 25.01.2020]. e-ISSN 2392-2648. Dostępny w doi: 10.36702/zin.452.

<sup>43</sup> Autorką jest naturalnie Halina Mieczkowska.

<sup>44</sup> *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Librorum* [online]. 2019, T. 2, nr 29. [Dostęp 19.01.2020]. Dostępny w: <https://czasopisma.uni.lodz.pl/librorum/issue/view/449>.

cielstwo w literaturze dziecięcej (Miroslav Jindra<sup>45</sup>, s. 105–124) – ten temat nie dotrze do tych, do których powinien, choć warto pomyśleć o zagadnieniach tożsamości płci w literaturze i w bibliotece w jednym zeszycie tematycznym, bo to także jest temat zbyt słabo obecny w polskim piśmiennictwie. Przypomina się tu jeszcze *Zaufaj mi, jestem bibliotekarzem, czyli mężczyzna w bibliotece* Daniela Ziarkowskiego w piśmie Krakowskiego Uniwersytetu Pedagogicznego<sup>46</sup>, tego jednak artykułu po prostu, wstyd przyznać, nie rozumiemy. Czy autor bada stereotypy, czy je raczej krzewi? Dlaczego praca wśród kobiet miałaby powodować androgyniczność? No i nie jest prawdą, że przed XX w. nie było kobiet-bibliotekarzy – słynne „panie bibliotekarki” w czytelniach bezpłatnych Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności to nie kobiety<sup>47</sup>?

Ale takim zentralblattem przyszłości może stać się zarówno „Biuletyn EBIB”, jak i poznańska „Biblioteka”, przy czym „Biblioteka” jest rocznikiem naukowym, „Biuletyn EBIB” zaś – żywym i szybkim miesięcznikiem. Założony głównie dla dowartościowania problematyki elektronizacji przekazu, dziś, gdy zelektronizowane jest wszystko, może równie dobrze o wszystkim pisać, i wielokrotnie np. zgrzytaliśmy zębami, że nie ma w nim publikacji na temat zbiorów specjalnych. Z drugiej strony trudno sobie wyobrazić, by w „Bibliotece” pojawiały się scenariusze lekcji bibliotecznych, co ma miejsce w licznych czasopismach dla bibliotek szkolnych, pedagogicznych i publicznych. Które tutaj marginalizujemy jeszcze bardziej niż wszystkie inne, zbyt pewnie przywiązani do tego, że czasopisma bibliotekarskie to te, które mają charakter naukowy.

„Bibliotekę” – rocznik wydawany przez Bibliotekę Uniwersytecką w Poznaniu – mamy na razie dopiero nr 22 za rok 2018 (choć opublikowany w lutym 2019 r.), z nowatorskim artykułem Sebastiana Dawida Kotuły o prehistorii książki<sup>48</sup> oraz z ciekawą relacją Agnieszki Baszko na temat obecności książki na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu w 1929 roku<sup>49</sup>. Większość tekstów ma tu jednak klasyczny, bibliologiczny charakter: są bardzo wnikliwe i pełne szczegółów, ale nie rekonstruują procesu historycznego, zachowując w tradycyjnej „historii książki i bibliotek”, która miała ambicję przynależenia do rozległej historii kultury, pozycję przyczynków. Jest także – uznanie dla Redaktora – niezawodna Krystyna Hudzik, która stawia zasadnicze pytania o przyszłość bibliotek, znając je dobrze z własnej praktyki zawodowej i dzięki swobodnemu poruszaniu się po źródłach niemieckich<sup>50</sup>. Oraz Jacek Wojciechowski, jedyny autor, który mógł zrecenzować książkę Andrzeja Mężyńskiego<sup>51</sup>, jak i *Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich* pod red. Jadwigi Andrzejewskiej<sup>52</sup>.

---

<sup>45</sup> JINDRA, M. Homoseksualne rodzicielstwo w literaturze dziecięcej. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Librorum* [online]. 2019, T. 1, nr 28, s. 105–124. [Dostęp 19.01.2020]. Dostępny w: <https://czasopisma.uni.lodz.pl/librorum/article/view/5175>.

<sup>46</sup> ZIARKOWSKI, D. Zaufaj mi, jestem bibliotekarzem, czyli mężczyzna w bibliotece. *Biblioteka i Edukacja* [online]. 2019, nr 16, s. 111–120 [Dostęp 19.01.2020]. Dostępny w: <http://www.bg.up.krakow.pl/newbie/index.php/bie/article/view/259>.

<sup>47</sup> Zwróćmy uwagę na brak odniesień do literatury międzynarodowej, gdzie ten temat jest już od dawna oswojony, por. np. CARMICHAEL, J. V. Gender issues in the workplace: male librarians tell their side. *American Libraries* 1994, Vol. 25, nr 3, s. 227–230. ISSN 0002-9769.

<sup>48</sup> KOTULA, S. D. Prehistoria książki. *Biblioteka* [online]. 2018, nr 22(31). [Dostęp 19.01.2020]. ISSN 1506-3615. Dostępny w doi: 10.14746/b.2018.22.1.

<sup>49</sup> BASZKO, A. „Ośrodek całej wystawy, jej mózg, stacja centralna kultury”. Książka na Powszechnej Wystawie Krajowej. *Biblioteka* [online]. 2018, nr 22(31). [Dostęp 19.01.2020]. ISSN 1506-3615. Dostępny w doi: 10.14746/b.2018.22.7.

<sup>50</sup> HUDZIK, K. Biblioteka akademicka i nauka w procesie transformacji cyfrowej: próba diagnozy. *Biblioteka* [online]. 2018, nr 22(31). [Dostęp 25.11.2019]. ISSN 1506-3615. Dostępny w doi: 10.14746/b.2018.22.8.

<sup>51</sup> MĘŻYŃSKI, A. *Z dziejów bibliotek w Polsce. Od średniowiecza do 1989 roku*. Warszawa: Wydaw. SBP, 2017. ISBN 978-83-64203-91-6.

A także dwaj bardzo w Polsce potrzebni autorzy wschodniostowiańscy: Oleksandr Sedliar<sup>53</sup> (Lwów) i Margarita Korzo<sup>54</sup> (Moskwa). Internetowa wersja „Biblioteki” przynosi instruktywne informacje o recepcji poszczególnych artykułów<sup>55</sup>.

Periodyków o podobnym profilu jest w Polsce więcej i w każdym znajdujemy coś subiektywnie interesującego, nie chcemy układać ich listy rankingowej. Niech nam będzie wolno dla przykładu wskazać na „Folia Toruniensia”<sup>56</sup> – ma ciekawe, różnorodne artykuły i zaawansowany stopień umiędzynarodowienia, do czego liczy się też recenzja Anny Dymmel książki Krystyny Hudzik o bibliotekach uniwersyteckich w Niemczech<sup>57</sup> (choć byłoby logiczne zobaczyć w numerze jej wersję niemiecką lub angielską). Ale to pismo drukuje różne prace humanistyczne i gdyby Redaktor był cokolwiek ostrożniejszy, nie dopuściłby tytułu *Shipping information in Hungary – a library-oriented diachronic perspective on the past, present and future*. Co może obejmować treść tak za tytułowanej rozprawy? Za dużo tu słów; czy rzeczywiście chodzi o informację o spławie rzecznym i okazjonalnie morskim, czy o sam spław, i po co ta diachronia, nie dość, że przeszłościowa, terażniejszościowa i przyszłościowa w jednym, to jeszcze zorientowana na biblioteki? Przy umiędzynarodawianiu warto zwrócić uwagę, że nie wszystko da się żywcem przetłumaczyć na angielski. Jest też trzykrotne powtórzenie skądinąd zachęcającego tytułu: *Podręczniki do nauki religii dla dzieci i młodzieży w Polsce w latach 1945–1949*. Z drugiej strony, o wiele dalej w edytorskiej niekonsekwencji poszedł „Bibliotekarz Podlaski. Ogólnopolskie Naukowe Pismo Bibliotekoznawcze i Bibliologiczne”<sup>58</sup>, o którym nie możemy powiedzieć niczego złego, ale też w ogóle niczego, bo zadeklarowane dyscypliny obsługuje śladowo. W porównaniu z tymi periodykami wyjątkowo spójną i zgodną z tytułem zawartość ma „Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media”<sup>59</sup> Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Jak zwykle bogate treści przynosi też profesjonalnie redagowany (także od strony graficznej) „Rocznik Biblioteki Narodowej”<sup>60</sup>. Odnotujmy, że poza autorami z BN i bibliotek uniwersyteckich sięgnięto tu po zasoby nieznanymi raczej ogółowi bibliotekoznawców instytucji o ciekawych, interdyscyplinarnych profilach naukowych, takich jak Wydział Artes Liberales i Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Kulturowej Uniwersytetu Warszawskiego. W tej jednak sytuacji Biblioteka Naro-

---

<sup>52</sup> KONIECZNA, J. (red.) *Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Przeszłość i terażniejszość 1917–2017*, Warszawa: Wydaw. SBP, 2017. ISBN 978-83-64203-83-1.

<sup>53</sup> SEDLIAR, O. Działalność wydawnicza i publikacje Towarzystwa im. Michajła Kaczkowskiego w latach 1875–1885 – ujęcie ogólne. *Biblioteka* [online]. 2018, nr 22(31). [Dostęp 25.11.2019]. ISSN 1506-3615. Dostępny w doi: 10.14746/b.2018.22.6.

<sup>54</sup> KORZO, M. A. Druki jezuickie w kręgach prawosławnych: dwa przykłady z XVII-wiecznej Rzeczypospolitej. *Biblioteka* [online]. 2018, nr 22(31). [Dostęp 25.11.2019]. ISSN 1506-3615. Dostępny w doi: 10.14746/b.2018.22.4.

<sup>55</sup> *Biblioteka* [online]. [Dostęp 25.11.2019]. e-ISSN 2391-5838. Dostępny w: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/b/index>.

<sup>56</sup> *Folia Toruniensia* [online]. [Dostęp 25.11.2019]. e-ISSN 2657-4837. Dostępny w: <https://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/FT>.

<sup>57</sup> HUDZIK, K. *Biblioteki uniwersyteckie w Niemczech w epoce cyfrowej: ciągłość i zmiana*, Warszawa: Wydaw. SBP, Warszawa 2017. ISBN 978-83-65741-01-1.

<sup>58</sup> *Bibliotekarz Podlaski. Ogólnopolskie Naukowe Pismo Bibliotekoznawcze i Bibliologiczne* [online]. [Dostęp 25.11.2019]. e-ISSN 2544-8900. Dostępny w: <https://bibliotekarzpodlaski.pl/index.php/bp>.

<sup>59</sup> *Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media* [online]. [Dostęp 25.11.2019]. e-ISSN 2451-2575. Dostępny w: <http://www.nowabiblioteka.us.edu.pl/>.

<sup>60</sup> *Rocznik Biblioteki Narodowej* [online]. [Dostęp 25.11.2019]. e-ISSN 1689-3182. Dostępny w: <https://rocznik.bn.org.pl/>.

dowa nie bardzo może pisać o krajowej nauce, usługach informacyjnych, zbiorach. I może nie musi; to nie jest „rocznik ogólnopolski”. Píše zatem o swoich deskryptorach i próbuje pogłębić refleksję księgoznawczą, dociekając, czym jest informacja, tekst i nośnik. Te tematy są dalekie od wyeksplotowania.

## Uwagi końcowe

I w ten sposób zbliżamy się do końca naszego przeglądu. Temat co prawda dopiero został uszczknęty, ale nie sposób kontynuować go bez zmiany formuły. Gdyby podjąć się rzetelniejszej oceny wszystkich czasopism, trzeba by je porównywać z dyscypliną – na jednej platformie. Na przykład naukometrycznej. Web of Science i SCOPUS nic tu nie pomogą, choć mamy tam naszych bibliotekoznawców. Publikują na łamach czasopism międzynarodowych, takich jak „Advances in Intelligent Systems and Computing”, „Advances in Knowledge Organization”, „Library Trends”, „Library Management” i wielu innych, oraz rozlicznych zbiorach konferencyjnych. Czy publikują wiele, to inna sprawa. Nie ma tam jednak czasopism wymienianych przez EBIB. Nie ma w Polsce – co najmniej ósmej potędze naukowej Unii Europejskiej, a po brexicie może i siódmej – prawdziwie międzynarodowego czasopisma z naszej dziedziny, które w dodatku byłoby zasypywane tekstami.

Znalazłyby się jednak sposoby, by precyzyjniej ocenić to, co jest. W ramach większego przedsięwzięcia badawczego zbadać wpływowość poszczególnych periodyków – porównać poprzez analizę cytowań i to nie tylko w czasopismach i książkach, ale także w pracach dyplomowych, oraz nakreślić sieci powiązań pomiędzy poszczególnymi utworami<sup>61</sup>. Oczywiście kluczowe jest pytanie, czy „krajowi” autorzy są w stanie uczestniczyć w narracjach wschodzących, obrastających w cytowania i rzutujących na praktykę, a nawet – czy narracje takie inicjują.

No i tymczasem trzeba pracować nad jakością, której podstawy są tak usilnie krzewione przez przedstawicieli baz danych w ramach szkoleń i spotkań z wydawcami i redaktorami czasopism potencjalnie indeksowanych. Jak to wielokrotnie widzieliśmy przy tych i innych okazjach<sup>62</sup>, poziom pracy edytorskiej bywa bardzo różny, przy czym łatwiej o znośne wydanie „klasycznych” wersji drukowanych, bo wiele rzeczy robi się jakoś wówczas „po drodze” dzięki profesjonalnemu na ogół składowi. Trudniej o utrzymanie poziomu wersji elektronicznych. Nie mamy tu materiału do szerszych ocen, ale widać pewne typowe miejsca, wymagające poprawek. Na przykład w renomowanej „Bibliotece” występuje rozbieżność między terminami w wersji drukowanej i pdf a terminami użytymi w wersji internetowej (np. tu Bibliografia, tam – Referencje). Gorzej, strona domowa ma nagłówek *Informacje o dzienniku*, te jednak rozpoczynają się tekstem: *Rocznik „Biblioteka” ma charakter ogólnopolski...* To jest zdaje się tak, że wersję html robi ktoś, kto nie jest redaktorem, a Redaktor nie zagląda mu przez ramię. Dla nieredaktorów, którym faktycznie przychodzi prowadzić od góry do dołu te wersje elektroniczne, świętością jest szablon podsuwany przez oprogramowanie, a nie zwyczaje i standardy wypracowane przez profesję, w tym wizualna i tekstowa precyzja przekazu.

---

<sup>61</sup> Magdalena Paul przeprowadziła badania, których celem było określenie, w jaki sposób polscy bibliolodzy wybierają czasopisma, w których chcą zamieścić opis i wyniki swoich badań, a także analiza sieci rysujących się w ten sposób kontaktów naukowych i współpracy między ośrodkami naukowymi. Zob. PAUL, M. Współpraca bibliologicznych ośrodków naukowych w świetle sieciowej analizy publikacji. W: Głowacka, E., Jarocki, M., Pamuła-Cieślak, N. *Współczesne oblicza komunikacji i informacji. Przestrzeń informacyjna nauki*. Toruń: Wydaw. Naukowe UMK, 2016, s. 136–153. [Przyp. red].

<sup>62</sup> Autor miał zaszczyt być w latach 2014–2018 wydawcą publikacji periodycznych i książkowych Uczelni Łazarskiego.

Dość powiedzieć, że w wersjach cyfrowych trudno nawet dojść do ładu ze znaczeniem terminów „numer bieżący” i „numery archiwalne”. U kogoś numer bieżący jest „w przygotowaniu” (czyli dla bibliotekarza ten numer jeszcze wcale nie „bieży”); u kogoś innego numerów bieżących jest bez liku, bo to są dlań wszystkie numery dostępne online. Wersje cyfrowe są upychane na różnych platformach, czasem trudno do nich trafić, czasem źle się po nich nawiguje. Częstym błędem (nie-mal wszystkich) polskich czasopism naukowych jest publikowanie angielskiej wersji językowej artykułu z bibliografią, która nie tylko składa się w większości z polskich publikacji, ale także ich tytuły nie są przetłumaczone na język artykułu. W angielskojęzycznym artykule w „Bibliotekarzu Podlaskim” ona nawet potrafi być zatytułowana po polsku: Bibliografia. Widać, że tłumacz nie miał już tego w umowie, a redaktora zabrakło. Prawie nigdzie nie widać też normatywnego opisu bibliograficznego artykułu – do pobrania do pliku tekstowego lub zaimportowania do któregoś z menedżerów bibliografii. Jest to standard w dojrzałych czasopismach elektronicznych i wielka wygoda dla układającego przypisy i bibliografię.

Ale najważniejsze jest za nami: jest gdzie publikować, można podnosić formalną, techniczną i merytoryczną jakość tekstu, i nie ma pól tematycznych, których brakowałoby w Polsce w porównaniu z ofertą światową. Po tym amatorskim przejrzaniu i niesprawiedliwym omówieniu dorobku za rok ubiegły, nie mam poczucia zniechęcenia. Chciałoby się czytać tego więcej, i jest pewność, że będzie co.

#### **Bibliografia:**

1. *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Librorum* [online]. 2019, T. 2, nr 29. [Dostęp 19.01.2020]. Dostępny w: <https://czasopisma.uni.lodz.pl/librorum/issue/view/449>.
2. AUGUSTYN, K. Analiza sposobów zaangażowania we współtworzenie Wikipedii w świetle koncepcji ekonomii współpracy. *Zagadnienia Informatyki Naukowej – Studia Informacyjne* 2019, T. 57, nr 1(113), s. 85–109.
3. BASZKO, A. „Ośrodek całej wystawy, jej mózg, stacja centralna kultury”. Książka na Powszechnej Wystawie Krajowej. *Biblioteka* [online]. 2018, nr 22(31). [Dostęp 19.01.2020]. ISSN 1506-3615. Dostępny w doi: 10.14746/b.2018.22.7.
4. *Biblioteka* [online]. [Dostęp 25.11.2019]. e-ISSN 2391-5838. Dostępny w: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/b/index>.
5. *Bibliotekarz Podlaski. Ogólnopolskie Naukowe Pismo Bibliotekoznawcze i Bibliologiczne* [online]. [Dostęp 25.11.2019]. e-ISSN 2544-8900. Dostępny w: <https://bibliotekarzpodlaski.pl/index.php/bp>.
6. CARMICHAEL, J. V. Gender issues in the workplace: male librarians tell their side. *American Libraries* 1994, Vol. 25, nr 3, s. 227–230. ISSN 0002-9769.
7. *Cenne, Bezcenne, Utracone* [online]. Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. [Dostęp 28.01.2020]. Dostępny w: <http://cennebezcenne.pl/>.
8. CISEK, S., KRAKOWSKA, M. Jakościowa analiza danych wizualnych w badaniach zachowań informacyjnych. *Zagadnienia Informatyki Naukowej – Studia Informacyjne* 2019, T. 57, nr 1(113), s. 7–25. ISSN 0324-8194.
9. *Czasopisma bibliotekarskie w Polsce* [online]. EBIB. [Dostęp 28.01.2020]. Dostępny w: [http://www.ebib.pl/?page\\_id=1200](http://www.ebib.pl/?page_id=1200).
10. DESZCZYŃSKA, M. Łukasz Gołębiowski (1773–1849) : bibliotekarz i autor. *Bibliotekarz* 2019, nr 10, s. 9–15. ISSN 0208-4333.
11. EL HADI, W. M. Cultural Frames of Ethics, a Challenge for Information and Knowledge Organization. *Zagadnienia Informatyki Naukowej – Studia Informacyjne* [online]. 2019 (57), nr 2(114), s. 23–29. [Dostęp 25.01.2020]. e-ISSN 2392-2648. Dostępny w doi: 10.36702/zin.452.
12. *Folia Toruniensia* [online]. [Dostęp 25.11.2019]. e-ISSN 2657-4837. Dostępny w: <https://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/FT>.

13. GARCZYŃSKA, M., SZUMAN, M. Niekonwencjonalne działania krakowskich bibliotek akademickich. *Bibliotekarz* 2019, nr 6, s. 4–7. ISSN 0208-4333. Por. też wyczerpujące sprawozdanie konferencyjne: KASPERKIEWICZ, P. Biblioteki uczelniane wobec środowiska akademickiego: nowe obszary działania. *Bibliotekarz* 2019, nr 11, s. 27–31. ISSN 0208-4333.
14. GOLAT, R. Zmiany dotyczące konkursów na dyrektorów. *Bibliotekarz* 2019, nr 3, s. 35–37. ISSN 0208-4333.
15. GOŁDA, A., ŁAKOMY-CHŁOSTA, A. Problematyka artykułów z czasopisma „Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media” na podstawie analizy słów kluczowych (2010–2018). *Przegląd Biblioteczny* 2019, nr 4, s. 513–528. ISSN 0033-202X.
16. GRYGROWSKI, D. Biblioteki akademickie w nocy – cz. 1 – doświadczenia zagraniczne. *Przegląd Biblioteczny* 2019, nr 4, s. 433–464. ISSN 0033-202X.
17. HUDZIK, K. Biblioteka akademicka i nauka w procesie transformacji cyfrowej: próba diagnozy. *Biblioteka* [online]. 2018, nr 22(31). [Dostęp 25.11.2019]. ISSN 1506-3615. Dostępny w doi: 10.14746/b.2018.22.8.
18. HUDZIK, K. *Biblioteki uniwersyteckie w Niemczech w epoce cyfrowej: ciągłość i zmiana*, Warszawa : Wydaw. SBP, Warszawa 2017. ISBN 978-83-65741-01-1.
19. HUDZIK, K. Elektroniczne materiały semestralne w sieci w świetle prawa autorskiego w Niemczech. *Przegląd Biblioteczny* 2019, nr 1, s. 52–66. ISSN 0033-202X.
20. JINDRA, M. Homoseksualne rodzicielstwo w literaturze dziecięcej. *Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Librorum* [online]. 2019, T. 1, nr 28, s. 105–124. [Dostęp 19.01.2020]. Dostępny w: <https://czasopisma.uni.lodz.pl/librorum/article/view/5175>.
21. KAPEK, K. Profesjonalna obsługa czytelników w bibliotece. *Poradnik Bibliotekarza* 2019, nr 6, s. 8–9. ISSN 0032-4752.
22. Kodeks etyki bibliotekarza i pracownika informacji [online]. SBP: portal ogólnobibliotekarski [Dostęp 23.01.2020]. Dostępny w: <https://www.sbp.pl/repository/dlabibliotekarzy/kodeksetyki.pdf>.
23. KONIECZNA, J. (red.) *Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Przeszłość i teraźniejszość 1917–2017*, Warszawa: Wydaw. SBP, 2017. ISBN 978-83-64203-83-1.
24. KORZO, M. A. Druki jezuickie w kręgach prawosławnych: dwa przykłady z XVII-wiecznej Rzeczypospolitej. *Biblioteka* [online]. 2018, nr 22(31). [Dostęp 25.11.2019]. ISSN 1506-3615. Dostępny w doi: 10.14746/b.2018.22.4.
25. KOŚCIELNY, R. Biblioteka syna Krzysztofa Kolumba. *Poradnik Bibliotekarza* 2019, nr 12, s. 17–19. ISSN 0032-4752.
26. KOTULA, S. D. Prehistoria książki. *Biblioteka* [online]. 2018, nr 22(31). [Dostęp 19.01.2020]. ISSN 1506-3615. Dostępny w doi: 10.14746/b.2018.22.1.
27. Krippendorff's tribe. *Publisher Weekly* [online]. 1.01.1986. [Dostęp 24.11.2019]. Dostępny w: <https://www.publishersweekly.com/978-0-689-11651-3>.
28. KUNICKA, M., MUC, A. Sytuacja bibliotek i bibliotekarzy w kontekście zmieniającego się prawa, XLI Forum Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych SBP. *Bibliotekarz* 2019, nr 2, s. 19–21. ISSN 0208-4333.
29. LISZKA, A., WASILKOWSKA, K. System informacyjno-wyszukiwawczy Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Witolda Gombrowicza w Kielcach. *Bibliotekarz* 2019, nr 1, s. 12–14. ISSN 0208-4333.
30. MACIUSZKO, E. Polskie budownictwo biblioteczne po 1989 roku: błędy, których mogliśmy uniknąć. *Bibliotekarz* 2019, nr 2, s. 4–10. ISSN 0208-4333.
31. MĘŻYŃSKI, A. *Biblioteki Warszawy w latach 1939–1945*. Warszawa: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Departament Dziedzictwa Kulturowego, 2010. ISBN 9788392922766.
32. MĘŻYŃSKI, A. *Z dziejów bibliotek w Polsce. Od średniowiecza do 1989 roku*. Warszawa: Wydaw. SBP, 2017. ISBN 978-83-64203-91-6.
33. *Nie bądź zielony w temacie autyzmu. W kwietniu bądź niebieski!* [online]. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich: Ogólnopolski Portal Bibliotekarski, 27.03.2014 [Dostęp 2.11.2019]. Dostępny w: <http://www.sbp.pl/artukul/?cid=10906&prev=536>.
34. *Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media* [online]. [Dostęp 25.11.2019]. e-ISSN 2451-2575. Dostępny w: <http://www.nowabiblioteka.us.edu.pl/>.
35. PAUL, M. Współpraca bibliologicznych ośrodków naukowych w świetle sieciowej analizy publikacji. W: Głowacka, E., Jarocki, M., Pamuła-Cieślak, N. *Współczesne oblicza komunikacji i informacji. Przestrzeń informacyjna nauki*. Toruń: Wydaw. Naukowe UMK, 2016, s. 136–153.
36. PRĄDZIŃSKI, J. Pracownia Orange™ w Bibliotece Miejskiej w Bytowie. *Poradnik Bibliotekarza* 2018, nr 1, s. 15–16. ISSN 0032-4752.



37. *Rocznik Biblioteki Narodowej* [online]. [Dostęp 25.11.2019]. e-ISSN 1689-3182. Dostępny w: <https://rocznik.bn.org.pl/>.
38. RONKIEWICZ-DZIĘGIEL, I. Biblioteka Kraków odpowiedzią na potrzeby rozwijającego się miasta. *Bibliotekarz* 2019, nr 10, s. 4–8. ISSN 0208-4333.
39. Rozmowa z prof. dr hab. Anną Żbikowską-Migoń i prof. dr hab. Martą Skalską-Zlat. Rozmawiała E. Stefańczyk. *Bibliotekarz* 2018, nr 4, s. 23–29. ISSN 0208-4333.
40. SEDLIAR, O. Działalność wydawnicza i publikacje Towarzystwa im. Michajła Kaczkowskiego w latach 1875–1885 – ujęcie ogólne. *Biblioteka* [online]. 2018, nr 22(31). [Dostęp 25.11.2019]. ISSN 1506-3615. Dostępny w doi: 10.14746/b.2018.22.6.
41. SOWADA, R. W krainie lodu – z warsztatu metodyka. *Poradnik Bibliotekarza* 2019, nr 1, s. 34–35. ISSN 0032-4752.
42. STEINEROVÁ, J. Challenges of Information Infrastructures for Open Science and Academic Libraries. *Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne* [online]. 1A (113A), s. 12–27 [Dostęp 25.01.2020]. ISSN 2392-2648. Dostępny w: <http://www.ojs.sbp.pl/index.php/zin/article/view/11>.
43. STROJEK, A. Program rozwoju bibliotek dzielnicowych m. st. Warszawy. *Bibliotekarz* 2019, nr 3, s. 11–14. ISSN 0208-4333.
44. TOBERA, M. Z miłości i obowiązku. Związek Księgarzy Polskich i jego próby kontynuowania misji w początkach rządów komunistycznych w Polsce (1945-1950). *Przegląd Biblioteczny* 2019, nr 3, s. 349–373. ISSN 0033-202X.
45. TOMALA-PIETRZAK, M., GOGACZ, G. Czy biblioteka cyfrowa jest glamour. *Bibliotekarz* 2019, nr 5, s. 42. ISSN 0208-4333.
46. WACH, M. OMNIS dla czytelników, bibliotek, naukowców i wydawców. *Poradnik Bibliotekarza* 2019, nr 6, s. 5–7. ISSN 0032-4752.
47. WAŁEK, A. Data librarian and data steward – new tasks and responsibilities of academic libraries in the context of open research data implementation in Poland. *Przegląd Biblioteczny* 2019, nr 4, s. 492–512. ISSN 0033-202X.
48. WOJCIECHOWSKI, J. Bibliotekarstwo w dobie technoutopii. *Przegląd Biblioteczny* 2019, nr 1, s. 5–51. ISSN 0033-202X.
49. *Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne* [online]. [Dostęp 25.01.2020]. e-ISSN 2392-2648. Dostępny w: <http://www.ojs.sbp.pl/index.php/zin>.
50. *Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne* [online]. [Dostęp 25.01.2020]. e-ISSN 2392-2648. Dostępny w: <http://czasopisma.sbp.pl/zin/>.
51. *Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne* [online]. SBP: ogólnopolski portal bibliotekarzy. [Dostęp 25.01.2020]. e-ISSN 2392-2648. Dostępny w: <http://www.sbp.pl/arttykul/?cid=2885&prev=497>.
52. ZIARKOWSKI, D. Zaufaj mi, jestem bibliotekarzem, czyli mężczyzna w bibliotece. *Biblioteka i Edukacja* [online]. 2019, nr 16, s. 111–120 [Dostęp 19.01.2020]. Dostępny w: <http://www.bg.up.krakow.pl/newbie/index.php/bie/article/view/259>.
53. ZIELIŃSKA, A. Nie wiesz, jak utrudnić życie czytelnikowi... nie dbaj o zawartość swojego katalogu... *Biuletyn EBIB* [on-line] 2015, nr 3 (157a), Rozmowy o bibliotekach. [Dostęp 22.12.2019]. ISSN 1507-7187. Dostępny w: <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/346>, s. 6–7.